

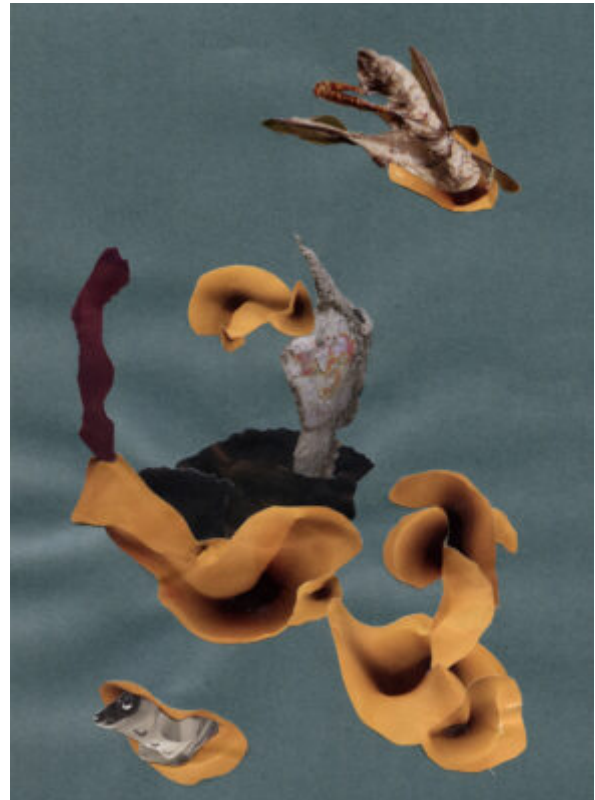
Fragments del petit diccionari Iris Murdoch

quaderndelesidees.press/fragments-del-petit-diccionari-iris-murdoch/

June 27, 2021

Entrada

Sota la benèfica, i malèfica, inspiració del petit diccionari que el polifèmic i secretíssim Cristóbal Serra va dedicar a William Blake, oceànicament tronat astre d'astres, he volgut elaborar aquesta constel·lació de mots i de conceptes per difondre algunes de les claus de la colossal escriptora i pensadora britànica Iris Murdoch (Dublín, 1919 – Oxford, 1999), una autora molt desconeguda als Països Catalans per la manca gairebé absoluta de les seves obres. En castellà les seves edicions havien anat ballant-ballant d'una editorial a l'altra fins que la madrilenya Impedimenta va fer un cop de puny sobre la taula i va decidir anar difonent els seus llibrots a poc a poc i amb bona lletra. Sort d'això. Per a qui no vulgui llegir en castellà, tenim *Sota la xarxa*, amb traducció de Montserrat Abelló, a *Proa* i *El mar, el mar*, amb traducció de Laura Baena, a Edicions de 1984, que promet treure més títols d'aquesta creadora genial. I evidentment Iris Murdoch és també una autora perfecta per llegir en anglès: la seva aparent lleugeresa, que amaga missatges profundíssims, és tan amena que fa que llegir-la sigui un plaer esplèndid. Avís per a navegants: llegir Iris Murdoch genera addicció. Una vegada es comença amb un llibre seu, ja no es pot parar. Cada vegada té un club de fans selectes més i més consolidat, només és qüestió d'una mica de temps que molta més gent descobreixi una de les millors escriptores universals. A continuació, uns fragments, és a dir, algunes de les entrades del *Petit Diccionari Iris Murdoch*, que espero que algun dia sigui un llibre sencer. Ara, aquí, avui i per sempre, aquesta primícia.

Imatge d'Imanol Buissan.

A d'Amor

És la força definitiva, una divinitzadora potència còsmica que converteix els personatges d'Iris Murdoch en éssers supremes. És també el motor narratològic de la gran majoria de les històries. És un terrabastall que altera existències per sempre. És el cor de la seva prosa però també l'essència del seu pensament filosòfic: l'objectiu al qual aspira una raça humana més feliç i més completa.

B de Bondat

Iris Murdoch, com a pensadora, va ser una filòsofa moral que va intentar posar ordre en un moment en què la filosofia era una discussió sobre el llenguatge. Tots i cadascun dels seus textos, ja fossin novel·les o assajos, volien anar a l'arrel de la bondat com a forma de vida plena. Dotada d'una ètica amb tendència al bé, va saber transmetre valors absoluts en les seves obres, convençuda que d'aquesta manera preparava les bases per a un món millor. Aquestes són idees que es poden trobar en treballs seus emblemàtics com *The Sovereignty of Good* (1970) o *Metaphysics as a Guide to Morals* (1992).

C de Campana

The Bell, o sigui, *La campana*, és una de les millors novel·les d'Iris Murdoch. Segons Miles Leesson, un dels màxims experts en l'autora i un dels més actius al darrere de la Iris Murdoch Society com a director de l'Iris Murdoch Research Centre i editor en cap de la *Iris Murdoch Review*, és una de les millors portes d'entrada per penetrar el seu univers. Com a primícia exclusiva, vull i puc anunciar amb orgull que Edicions de 1984 publicarà aquesta novel·la en català.

E d'Edicions de 1984

Editorial catalana que va publicar l'esplèndida *El mar, el mar* d'Iris Murdoch amb una delitosa traducció de Laura Baena, també editora de la casa. Com ella mateixa ha explicat en privat i en públic (escolteu el podcast *L'illa de Maians* dedicat a l'autora britànica), la traducció li va costar un divorci i la certesa que mai més no traduirà cap altre llibre. Aquesta asseveració tan extrema serà falsa o veritat? *El mar, el mar* i *Sota la xarxa*, la primera traducció que va dur a terme la poeta Montserrat Abelló, i publicada i reeditada a Proa, tot i que ara sols es troba en mercat de segona mà o a biblioteques, són les dues úniques novel·les de Murdoch traduïdes al català. Aviat *La campana*, per sort! I tant de bo aquest només sigui el principi de moltes més.

H d'Heroïnes

Les 26 novel·les d'Iris Murdoch són un catàleg de magistrals personatges femenins i masculins, tot i que en entrevistes com la de *The Paris Review* l'escriptora es lamentava que les seves criatures de paper no tenien tanta personalitat com les de Dostoievski o Dickens. S'equivocava. Sí que és veritat que els seus personatges segueixen patrons comportamentals molt definits en un esquema previ (veure *T de The Tempest*) però això no vol dir que no tinguin personalitat. De fet, els seus personatges més odiosos aconsegueixen trasplantar-nos una infinita empatia, com Charles Arrowby d'*El mar, el mar*, malgrat que sigui un ésser fastigós, lamentable i malèfic. Ens identifiquem plenament amb ell i amb els seus adorables deliris, i això demostra la capacitat d'Iris Murdoch de crear personatges complexos i fascinants, com les prodigioses heroïnes de les seves històries.

L de Laboratori

Per a Iris Murdoch les novel·les són un laboratori, un espai de projecció neurolingüística en què s'assagen les idees, les emocions i les moralitats del futur. Potser Harold Bloom estaria d'acord amb ella ja que en el seu títol *Poetry and Repression* assegura que un

poema, o un text, «no és pas un conjunt de signes en una pàgina, sinó un camp de batalla psíquic on lluiten autèntiques forces per l'única victòria que val la pena: el triomf divinitzador sobre l'oblit», tal com el va traduir Jaume Pérez Montaner en el conjunt de reflexions que conformen aquesta petita joia seva que és *Subversions*. És per aquest motiu que les novel·les murdochianes són un ring de boxa en què es plantegen qüestions filosòfiques d'alta volada i desafiants dilemes ètics. I també és per tot això, perquè la ficció és un espai de provatures i d'energies que es van interrelacionant, que a vegades la novel·lista força les trames, les reaccions i els girs fins a tal punt: vol comprovar fins on pot arribar el gimnàs moral del futurible. Per això llegir-la estimula de manera estremidora i elèctrica, meravella i enganxa.

P de Plató

Si Iris Murdoch tenia un Déu, segur que aquest Déu era Plató. El va llegir, rellegir, analitzar, comentar i escarnir a través de molts dels seus textos, com el volum assagístic *The Fire and the Sun* (1977), on es demana per què el filòsof grec va voler expulsar els poetes de la República.

R de Relacions

Promiscuïtat i poliamor són conceptes que Iris Murdoch ja va introduir a les seves novel·les, i de manera molt bella i dionisíaca, en els anys seixanta, en aventures inquietants com *The Flight from the Enchanter* (1956), *The Sandcastle* (1957), *A Severed Head* (1961) o *An Unofficial Rose* (1962). Però no només això, ja que aquests temes ara tan de moda impregnen, també, bona part de les novel·les que arribaran més endavant, donant a entendre que l'amor és fluid, es dilata en múltiples arrels, es multiplica en un procés de sorpresa, descontrol i exaltació que fa pensar en les espirituoses disbauxes primordials de Dionís. El resultat són unes aventures narratològiques en què el fil argumental oscil·la d'un ésser a l'altre a partir del desig, del plaer i del goig, com si la petita i trapella divinitat Eros hagués decidit fer acte d'aparició per sorprendre les vides dels personatges protagonistes. És així com un quadre que parla del sensual tumult amorós, talment *Venus, Cupido, la Follia i el Temps* (en italià *Allegoria del trionfo de Venere* i també conegut com a *Al·legoria de Venus i Cupido* o *Al·legoria del triomf de Venus*) de l'artista Agnolo di Cosimo «Il Brozino», és una de les referències bàsiques per compondre el teixit interpretatiu dels

Imatge d'Imanol Buissan.

personatges, de la història i de les trames de *The Nice and the Good* (1968), traduïda amb traïció i curios encert al castellà amb un resum del que representa el llibre, com és *Amigos y amantes*, una altra obra plena de promiscuïtat i poliamor.

S de Shakespeare

Juntament amb Plató, és la màxima influència d'Iris Murdoch com a contadora d'històries que, en el fons, no deixen de ser brillants vodevils intel·lectuals, comèdies enredades plenes de gràcia, xispa i estil. Les novel·les d'Iris Murdoch tenen l'elegància de les comèdies del bard nascut a Stratford-upon-Avon però també la profunditat d'un assaig filosòfic, com si Iris Murdoch hagués entès que per ensenyar cal delitar al mateix temps i fer-ho amb obres a la vegada atentes però també interessants. Amb Iris Murdoch res mai no és avorrit. Per això fa com Shakespeare i, enmig d'una tragèdia, introdueix un bufó i, enmig d'una comèdia, introdueix un cadàver. El contrast, en literatura, és un poderós recurs estilístic que aconsegueix crear xocs significatius, i ningú crea xocs i impactes tan significatius com William Shakespeare i una de les seves millors deixebles: Iris Murdoch.

T de The Tempest

Una de les meves moltes teories és que cada novel·la d'Iris Murdoch és una reescriptura més o menys amagada, més o menys declarada, de *The Tempest* de William Shakespeare. Algun dia faré un assaig més llarg a partir d'aquesta premissa. Però el cas és que el caràcter i l'essència dels personatges de *La tempesta* són reproduïts mimèticament, com si s'hagués plantejat a partir d'esquema previ, dins les novel·les de l'autora: tenim un mag negre (Pròsper), una donzella que descobreix el món (Miranda), un príncep que recupera el reialme perdut (Ferdinand), un esperit màgic que té dons ocults (Ariel), un esclau que es vol alliberar (Caliban), un ésser turmentat i turmentador (Sebastian), un guia espiritual (Gonzalo) i una persona que ha perdut la fe (Alonso). Els rols es reparteixen individualment o col·lectivament. Però, pel que fa als personatges i a les seves complexes psicologies, aquests es repeteixen a totes les seves obres, no de manera automàtica ni mecànica, però sí fins a tal punt que les connexions d'una obra a l'altra, i d'una novel·la a l'altra, són evidentíssimes.

U d'Unicorn

Malgrat ser obres bastides a partir de concepcions aparentment realistes i costumistes, les novel·les d'Iris Murdoch estan farcides d'elements sobrenaturals: unicorns, monstres marins, objectes voladors no identificats... Això obeeix a un interès seu de trencar els límits de la versemblança sense caure mai en el descontrol ni tampoc en la inversemblança. Murdoch marcava una diferència entre la fantasia (una presó per a l'ego) i la imaginació (la capacitat per generar empatia amb altres persones). La imaginació, per tant, és un múscul que s'ha d'entrenar per tal de generar éssers humans més dotats per a l'empatia, és a dir, per a l'amor (veure *A d'Amor*). Aquesta idea connecta molt amb l'ideari de l'escriptor Josep M. Argemí, que entén la imaginació no com un gènere sinó com una forma de mirada, i també entén la literatura com a màquina de produir felicitat.

W de Weil

No es pot no parlar de la influència de Simone Weil sobre Iris Murdoch quan es parla de l'autora de *The Sandcastle*, *Bruno's Dream* o *An Accidental Man*. Conceptes com l'arrelament, l'atenció a l'altre o l'empatia varen penetrar fortament el sistema de conviccions personals de la novel·lista i filòsofa, que en la seva joventut va treballar per a organitzacions d'ajuda humanitària durant la Segona Guerra Mundial i va poder veure, de primera mà, tot l'horror que l'ésser humà és capaç de crear. En el fons, les obres d'Iris Murdoch es poden llegir com un rebuig frontal al mal i al dolor, un gran bastió que propugna l'amor, el bé, la bondat i la il·lusió. Hem tingut traduccions recents dels volums de Simone Weil en Edicions de 1984, *L'arrelament*, amb traducció de Rosina Ballester, i en Fragmenta, *La gravetat i la gràcia*, amb traducció de Pau Matheu.

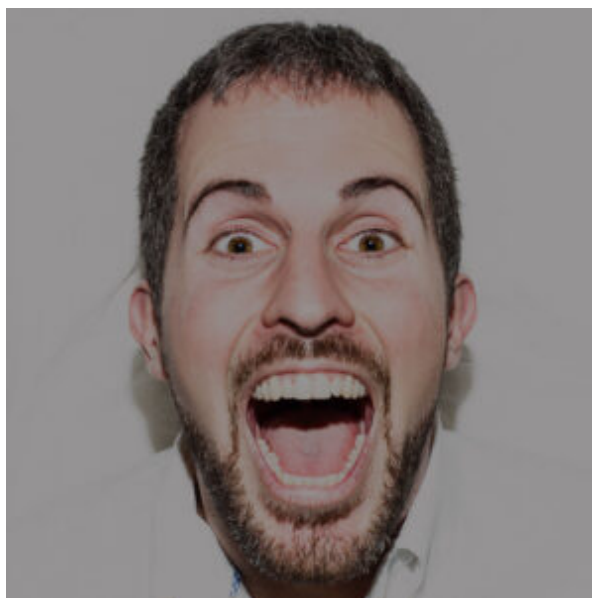
Clausura

Desitjo que aquest text fragmentari sigui una finestra oberta i un convit declarat perquè cada vegada més gent llegeixi aquesta extraordinària escriptora que és Iris Murdoch, una potència sublim per produir felicitat.

JAUME C. PONS ALORDA

Si t'ha agradat aquest article i vols rebre informació dels pròxims que publiquem, envia'ns el teu nom i el teu correu electrònic.

He llegit i acceptat les condicions establertes en l'[avis legal](#) i [política de privacitat](#).

Jaume C. Pons Alorda

(Caimari, 1984) Llicenciat en Filologia Anglesa a la Universitat de les Illes Balears i màsters en Teoria de la Literatura i Literatura Comparada i en Gestió Cultural. És escriptor, traductor, editor i professor d'escriptura creativa. El seu darrer poemari fins ara és *Riu, bèstia* (Leonard Muntaner, Editor, 2021) i la [...]

[Llegir més](#)